

СОВРЕМЕНИТЕ ТЕНДЕНЦИИ ВО ЛИНГВИСТИКАТА НА СТРУЧНИТЕ ЈАЗИЦИ⁸⁶

Д-р Јаготка Стрезовска

Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола

Факултет за туризам и угостителство – Охрид, Р. Македонија

jagodastrezovska@yahoo.de

Д-р Билјана Ивановска,

Универзитет „Гоце Делчев“, - Штип

Филолошки факултет, Штип, Р. Македонија

biljanaivanovska2000@yahoo.com

АПСТРАКТ

Лингвистиката на стручните јазици е млада гранка на лингвистиката која се занимава со проучување на стручните јазици. Оваа наука ги истражува стручните јазици во дијакрона перспектива со што го следи нивниот развој и ја проучува современата состојба на лексичкиот фонд на стручните јазици. Како резултат на ваквите истражувања се добива севкупен преглед на јазичниот систем на одредени струки и области. Исто така задача на лингвистиката на стручните јазици е да ги открива и проучува законитостите за појавата, развојот и значењето на стручните јазици во општеството.

Клучни зборови: применета лингвистика, стручен јазик, терминологија, стручно лице, комуникативна компетенција

ЛИНГВИСТИКАТА И СТРУЧНИТЕ ЈАЗИЦИ

Со историските промени и диференцијацијата на човечкото работење се променува и се зголемува дометот на предметот на лингвистиката на стручните јазици, така што денес се нуди широко работно поле со сè понови и поактуелни прашања и проблеми. Со *ХОРИЗОНТИ*

постојаното проширување и сè поголемата комплексност на својот предмет, лингвистиката на стручниот јазик дури ги надминува јазичните граници, се проширува диференцијацијата, начинот и методот на работа. Ако некогаш започнала како лексиколошко-терминолошка доминантна (стручнојазична) лингвистика, денес се зголеми бројот со нови лингвистички дисциплини – секако не на штета на терминологијата, посебно повеќејазичната, која сепак не ја има изгубено водечката улога. Овие два аспекти – изобилството на предметот и начинот на работа – е рефлекс на лингвистичките истражувања и ги опфаќа проблемите со двојазичната и повеќејазичната терминологија во стручниот јазик, претставен како хетероклитички стручен јазик; тенденцијата за интернационална терминологија со желба за побрзо приближување до светските стандарди, наставата по стручен странски јазик и др.

Денес е сè поголем бројот на интензивните истражувања на стручните јазици. Посебно треба да се истакнат некои центри за стручни јазици: „Универзитетот за економија“ во Виена и „Трговскиот факултет“ во Копенхаген во кои се постигнува општ развој на лингвистиката, преку истражување на терминологијата, лексикографијата, едукацијата на возрасни по стручен јазик и сл.

Причините за научно истражување на феноменот стручен јазик се многубројни, од кои најважно е влијанието на стручниот јазик врз општиот јазик. Од друга страна денес постои зголемено интернационално преплетување - и тоа не само на економски план - што придонесува стручните лица да комуницираат на стручен јазик.

Неизбежен составен дел на овие случувања е големата терминолошка експанзија, која главно слабо може да се контролира: бранот на новитетите во една струка носат мноштво специјализирани стручни термини, неретко и цели терминолошки системи.

Овој модерен правец во јазичното истражување тежнее стручните јазици да можат порационално и повеќе да ги задоволат потребите во определена стопанска или нестопанска гранка, и истовремено да можат да се совладаат, за да се разберат и најдат примена во праксата. Исто така стручните јазици претставуваат важен извор за добивање на најактуелните научни и стручни информации.

СТРУЧНИОТ ЈАЗИК – ПОИМ И ДЕФИНИЦИЈА

Бидејќи се работи за прилично нова област во лингвистиката најпрво е неопходно да се осветли поимот 'стручен јазик'. Денес владеат многу различни мислења во однос на:

критериумите за раслојување на стручните јазици еден од друг,

принципите на внатрешната диференцијација која тесно е поврзана со различните стручни комуникации на еден стручен јазик.

Да се даде точна дефиниција за поимот 'стручен јазик', која ќе ги задоволи сите критериуми е многу сложено. При проучувањето на стручните јазици во очи паѓа големиот број различни називи и термини. Самиот термин, не само кај нас, туку и во другите јазици е предмет на научна дискусија⁸⁷. Во англискиот јазик најчесто се користи терминот 'јазик за специјални или специфични цели', 'јазик во струка', 'јазик во функција на струката' или 'бизнис јазик'. Во италијанскиот јазик⁸⁸ постојат исто така различни називи. Во германскиот јазик, германскиот термин *Fachsprache* 'стручен јазик' е најсоодветен и најточен.

Вистинскиот стручен јазик секогаш е поврзан за стручњакот, затоа што бара целосна јасност на поимите и изразите. Според тоа стручниот јазик претставува систем од сите јазични средства кои се користат во комуникацијата која се однесува на дадена струка во кругот на самите стручни лица, во кругот на стручни лица од дадена област и претставници од други струки, но исто така и стручни лица и лаици.

Во нашите истражувања на стручните јазици се укажува на еден многу важен момент во стручниот јазик - имено стручниот јазик е средство за изразување и разбирање на стручњаките,

⁸⁷ Language/English of science (and technology), scientific languages, language for specific purposes, restricted language, special-subject language.

⁸⁸ 'lingue speciali/specialistici', 'linguaggi speciali/specialistici', 'microlingue', 'lingue settoriali'

⁸⁹ Schiffko, P: *Fachsprache und Terminologie in Geschichte und Gegenwart* (Forum für Fachsprachen-Forschung 14). Tübingen: Narr, 1992, 295-301

коишто располагаат со одредена структура на мисли. Со оваа проблематика на стручниот јазик и неговото дефинирање поконкретно се занимава лингвистот Шифко⁸⁹ кој стручниот јазик го дефинира од следниве три аспекти:

1.

Стручниот јазик е познат инструмент, кој му е наменет на еден поголем или помал ограничен круг специјалисти (стручни и јазични: прагматски критериум),

Стручниот јазик е релативно мал дел од стварноста (во споредба со универзалниот инструмент на општиот јазик: рефернцијален критериум)

Стручниот јазик овозможува прецизна и истовремено економична комуникација. Економична комуникација значи дека се зема предвид времето и енергијата. Според лингвистот Шифко стручниот јазик исто така е прагматичен, пред сè семантичен, тоа значи внесените знаковни структури и нивната функција се според дадени критериуми.

Носител на информациите кај стручните јазици е стручната терминологија. На ова следи високиот степен на употребата на термини, но стручниот термин не може сам по себе да оствари јазична целина, па според тоа е потребна комбинација меѓу општата лексика и стручната терминологија и може да се заклучи:

Стручните јазици претставуваат дел од целокупниот систем на општиот јазик.

Постојат различни стручни јазици, затоа што постојат различни стручни области.

Стручните јазици се разликуваат еден од друг.

Стручниот јазикот претставува медиум меѓу струката, науката и светот.

Комуникативниот т.е. функционалниот аспект повторно ја предочува претпоставката, дека не само што еден стручен јазик не може да се ограничи од другите стручни јазици, туку во самиот стручен јазик може да се диференцираат различни комуникативни рамништа.

Стручниот јазик е инструмент, кој му е наменет на еден поголем или помал круг специјалисти и стручно компетентни лица, за да можат да се разбираат за стручните работи со други стручни лица од истата струка, па и со претставници од други дисциплини.

Стручниот јазик е релативно мал дел од стварноста (во споредба со универзалниот инструмент на општиот јазик:

Стручниот јазик овозможува прецизна и истовремено економична комуникација

Стручниот јазик претставува комплексно подрачје од јазичната употреба

Стручниот јазик има свои обележја во различни стручни комуникативни ситуации и покажува внатрешна диференцијација,

ЗНАЧЕЊЕТО НА СТРУКИТЕ ВО ОПШТЕСТВОТО И УЛОГАТА И ЗАДАЧАТА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО НА СТРУЧНИОТ ЈАЗИК

Со зголеменото значење на струките во даденото општество улогата и задачата на истражувањето на стручниот јазик значајно се прошири во:

Документацијата за стручното знаење во банките со податоци, стручната лексика и стручните книги.

Стручната интерна организација преку соопштување, воведување, упатување.

Едукација на стручни лица во самата струка и на стручните училишта.

Пренесување на стручното знаење, доколку е потребно за комуникација во стручните ситуации (на пр. купување и продавање на авионски билет, резервација на соба, изработка на проспект, објаснување на начинот на приготвување на одредено јадење, итн.).

Превод за меѓународна размена на стручните информации.

Стручниот јазик добива сè поизразена улога во самиот стандарден јазик, затоа што стручната литература станува сè пообемна и навлегува во животот на обичниот човек. Затоа и се јавува сè поголема потреба од проучување на јазичните карактеристики на стручниот јазик како на мајчиниот, така и на стручниот јазик како странски јазик.

Промените во јазикот се одвиваат како со промените во стопанската дејност и работење, така и со промените во слободното време и рекреацијата на индивидуата и други влијанија со кои индивидуата е во постојан контакт. Прагматичката функција на јазикот е попримарна во стручните јазици во споредба со јазичните промени. Истражувањата од стручните јазици во денешно време покажаа голем број јазични, социокултурни и психолошки фактори кои го условуваат создавањето и егзистенцијата на стручните јазици и комуникативната компетенција на стручното лице.

ЗАКЛУЧОК

Денес не постои сомневање дека новите придобивки од науката и стопанството влијаат врз стручните јазици. Влијанието на научно-техничките стручни јазици во синтаксичката и лексичката област доведува до квалитетна промена на општиот јазик, така што стручните јазици имаат придонес не само на полето на стручниот јазик, туку и во многу други сродни дисциплини, како и во општиот јазик.

Стручните јазици претставуваат значаен сегмент во лингвистичкото проучување, и тоа особено во лексикологијата, а истражувањата се фокусираат на определени полиња кои наоѓаат примена во наставата по стручен странски јазик, преведувањето, објавувањето на научна и стручна литература.

ЛИТЕРАТУРА

1.

Weiss A./Wieden W: *Multilinguale und Representation von Fachwissen*. In: Fachsprache-Kontrastiv, Romanistischer Verlag, Bonn, 1994, 186.

Reiß, K. / Vermeer, H.J.: *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*. Linguistische Arbeiten, Tübingen 1984, 96-101.

Roelcke, Thorsten: *Fachsprachen*, Erich Schmidt Verlag, Berlin, 1999, S. 113

Rosemarie, Buhlmann / Anneliese Fearn: *Handbuch des Fachsprachenunterrichts*, Langenscheidt, Berlin, 1991, 14

дефинирањето и поимот